

Augsburg, 19. Januar 1573

Von Paul Hainzel

Abschrift: Hessisches Staatsarchiv Marburg, Bestand 4a L, Wh IV, Nr. 31.19.

Druck: Brahe, Progymnasmata S. 536-538; Brahe, Opera omnia, Bd. 3, S. 50-52.

Regest: Keil/Zäh, Aufenthalt S. 79f.; Keil/Zäh, Beziehungen S. 177.

DOCTISSIMO VIRO DOMINO HIERONYMO WOLPHIO AMICO SVO CHARISSIMO.
S. D.

QVAS mihi de Nouo Lumine (quod ego Die 7 Nouembris, statim ab Hora 6 PM in decima Coeli domo primum conspexi) à Domino D. Casparo Peucero, ad te datas literas legendas dedisti, Doctissime mi Wolphi, eas ego, a peritissimo omnium hac nostra aetate in Mathesi Viro scriptas, diligenter magna cum uoluptate iterum atque iterum perlegi, eiusque Observationes cum meis contuli. Declinationem nos huius Sideris ab Aequatore Septemtrionalem ex utraque tam maxima, quam minima, in Circulo Meridiano ab Horizonte, sublimitate, eandem nimirum 61 part. 48 scrup. fere, ter quaterque deprehendimus. Itaque in sexta forte 8 parte situm, existimemus. Sed cum de Latitudine eius uera, quo pacto etiam ea in Quadrante, aut quolibet alio Organo sumi debeat, nihil huc usque satis comperti habeamus, et ad ueram Longitudem Sideris indagandam, Declinatio simul et Latitudo constare debeat: non nisi platice locum eius indicare possumus. Si Latitudinem eius 54 part. (quemadmodum Vlmensis ille refert) absolute definiamus, colligemus per Doctrinam Triangulorum ab Aequinoctio uernali particulas 5947007, quibus respondet circumferentia 36 part. min. 29 7/15. Longitudo uidelicet Stellae ab Ariete numeranda, ex data Declinatione et Latitudine reperta in grad. 6 min. 29 7/15 8. Maximam eius Altitudinem a Finitore nostro Die 21 Nouembris Anno 1572 uesperi Hora 7 2/3 post Meridiem, in Circulo Meridiano obseruauimus, esse 76 part. 34 scrup. Minimam uero in eodem Circulo Hora 19 2/3 fere post Meridiem 20 part. 9 2/3 scrup. Die 4 Ianuarij instantis Anni 1573, mane Hora 4 1/4 ante Meridiem minimam eius sublimitatem, atque eodem Die uesperi Hora 4 1/4 forte post Meridiem, maximam quoque in Circulo Meridiano Altitudinem iterum eandem, quam Die 21 Nouemb. Anno 1572, deprehendimus. Nullum discrimen inter uerum et apparentem locum huius Sideris, fidem facere uidetur, quod maxima et minima eius sublimitas simul iuncta, eundem nobis numerum conficiunt, quem omnes Stellae Fixae (quae in aperto sunt semper, et nunquam occidunt) ex maxima et minima Altitudine composita efficiunt, cuius numeri dimidium, Eleuationem Poli, seu Latitudinem Regionis (quae ut nosti, tantum situ, quantitate autem nihil omnino differunt) perpetuo ostendit. Si uero nobis Wittenbergensis Poli Eleuatio cognita esset, differentia quoque inter nostras et Peuceri Oberuationes constaret. Sed ponamus eam esse part. 51 min. 50, quemadmodum Apianus eam, et post eum Cyprianus in Ephemeridibus suis eandem annotauit, cui si adiiciatur distantia Sideris à uertice (quam Peucerus 10 part. 4 scrup. uersus Septemtrionem in Circulo Altitudinis deprehendit) conflatur Declinatio Sideris propositi Borealis 61 part. 54 min. et sic inter nostram (quae ut supra annotauimus 61 part. 48 minut. reperta est) et Peuceri priorem Oberuationem 6 scrup. Differentia foret. Nunc si minimam quoque Altitudinem (quam Peucerus 23 part. 33 scrup. Wittebergae obseruauit) Complemento Eleuationis adiecerimus, iterum Declinationem Borealem Sideris colligemus. Complementum uoco numerum ad implendum Quadrantem, hoc est 90 part. reliquum. Posita itaque Latitudine Witebergensi 51 part. 50 scrup. Complementum eius est 38 part. 10 scrup. quae si minimae Altitudini Sideris, quae fuit 23 part. 33 scrup. adiificantur, Colligitur Declinatio Stellae Borealis 61 part. 43 scrup. et sic 5 fere

scrup. haec Declinatio ex posteriore ista Obseruatione minor erit nostra, cum 6 scrup. illa ex superiore Peuceri Obseruatione maior extiterit. Crinitam hanc esse Stellam, quam Graeci κομήτην uocant, nihil dubito, quae licet Stella non sit, quia tamen ignescat, ut Stella haec et similes a plaeisque secundae Stellae, a Pontano secundariae uocantur. Inueniuntur qui hoc Sidus μετέωρον esse negent, et intra octauam et Sphaeram Lunae sitam, opinentur: tamen quia nihil de eius distantia a Terra adhuc explorati habeamus, haec quoque et similes Stellae, ut experientia omnium temporum docet, paulatim minuantur et absumantur. Quemadmodum etiam hanc nostram huc usque manifeste decreuisse, et multō nunc minorem, quam ab initio apparere constet. Praeterea ea etiam Corpora, quae in Aetherea et incorruptibili parte Mundi existunt, neque augeri, neque minui, multo minus absumi, sed perpetuo incorrupta manere uideamus: Ideo et in Aëre Elementari seu corruptibili parte Mundi, hanc nostram quoque Stellam (de qua scribimus) existere iudicamus: eamque (si modo a Ioue incensam esse, ut Peucerus arbitratur, constet) sub finem Mensis Martij, quo Tempore 24 ad 6 8 partem et locum Cometae peruenturus est, iterum extincturam, uel circa Diem 3 Aprilis, aut ad summum 17 eiusdem Mensis Diem omnino in nihilum occasuram, coniicimus. Similem Stellam apparuisse Tempore Claudiani Poetae in eius Panegyride in 4 Consulatem Honorij Augusti legimus, quam ipse Stellam medio Die uisam esse, et magnitudine Arcturo similem fuisse suo Carmine cecinit. Hanc multas calamitates, nominatim Gothicam subsequutam irruptionem Historiae testantur. Quare istum quoque nostrum Cometam Orbi Terrarum magnum et fatale aliquid portendere iudico. Guilandinus quidam Philosophus eximius in Italia (quemadmodum Blotius Fratri meo scribit) illos ridet, qui Corpori omnis sensus et rationis experti, nimirum ex pingui exhalatione nato tantum tribuunt, ut ad mutandas et labefactandas res humanas, uim habere potent. Raro, inquit, fit, quin singulis Annis in tanta Regum et Principum multitudine, saltem unus aut alter moriatur. Quid igitur mirum si illo etiam Anno, quo Cometa apparet, idem fiat, etc. Haec ille. Verum ego minime ridiculum, sed funestum esse nimis, omnibus quibus conspiciendum se praebet, hoc ostentum, iudico, quo DEVS optimus Maximus principaliter omnes Homines ad poenitentiam et inuocationem nominis sui hortatur, et quid faciendum aut cauendum sit admonet, poenamque imminentem ostendit: Deinde cum haec ostenta suas etiam naturales causas, a quibus excitantur, habeant, nimirum Stellas tam Inerrantes, quam Errantes, ideo non Corpori illi ex pingui exhalatione nato, sed Stellis in Coelo, quae eiusmodi materiam in Aëre contraxerunt, et in nostra quoque Corpora et res terrenas maximam agendi uim a DEO inditam habentia, autoritatem hanc tribuendam censeo. Praecipue autem hic Cometa, quibus uerticalis existit, quique illi Signo, in quo apparet, subiecti, incommoda damnaque atque seditiones denuntiare uidetur. Cumque in Tauro Fixus, huc usque atque immobilis, in eo ipso Coeli loco, in quo primum conspectus est, et haereat, dicunt, qui istam Scientiam profitentur, Septentrionalibus et Occidentalibus potissimum Populis: Deinde Moscouiae, Cypro, Poloniae maiori, Heluetiae, Lotharingiae, et si quae huic Signo subiectae sunt, Ciuitatibus denique Christianorum excidia minari. Hostem quoque non aliunde, sed in eadem Regione, finitimisque locis bellum exoriturum. Quibus e rebus hoc quoque argumentari licet, cum ille se diu iam conspiciendum praebuerit, uehementiores, 6 quasi diurniores effectus ab eo moueri. Misericors Deus Pater Domini nostri IESV CHRISTI Ecclesiae suae misereatur, eamque in hac ultima Mundi senecta, ab imminentibus his maximis periculis, et saeuia ac immani Diaboli atque Tyrannorum rabie, nefandis parricidijs, latrocinijs, mendacijs, et omni denique malo liberet, et in utero et gremio suo, quemadmodum promisit, gestet, atque protegat. His ego finem scribendi faciam, teque uehementer etiam atque etiam rogabo, ut haec a me oratione minime limata, pluribus etiam quam mihi propositum erat, uerbis scripta, boni aequique consulas, meque quod facis perpetuo amare pergas. Dabantur Augustae ex aedibus 19 Ianuarij, Anno 1573.

Tui Amantissimus
PAVLVS HAINZELIVS.